

Jordbruksutskottets betänkande

1984/85:2

om rätt för kommun att expropriera sjöar och vattendrag

Motionen

I motion 1983/84:1024 av Wivi-Anne Radesjö m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i vattenlagen så att kommunerna ges möjlighet att expropriera vatten som är av allmänt intresse eller riksintresse.

Enligt motionen finns det i vårt land många sjöar och vattendrag som har stort naturvårds- och fiskeintresse för allmänheten. I många fall är dessa vattenområden starkt försurade, men vissa strand- eller dammägare är ointresserade eller kanske t. o. m. ovilliga till att kalkning får ske. Sådana åtgärder förutsätter att vattenägaren lämnar sitt medgivande. Enligt motionärerna bör en översyn av lagstiftningen göras som syftar till att ge kommunerna möjlighet att expropriera vattenområden som är av intresse för naturvården m. m.

Utskottet

I motionen förordas en ändring i vattenlagen som syftar till att ge kommunerna rätt att expropriera vattenområden som är av intresse för naturvården och friluftslivet m. m. Yrkandet synes i huvudsak grundat på det förhållandet att många sjöar och vattendrag är försurade men att kalkning genom t. ex. kommunernas försorg inte kan utföras om vattenområdets ägare ej lämnar sitt samtycke till nödvändiga restaureringsåtgärder.

Utskottet vill erinra om att den nya vattenlagen (1983:291), som trädde i kraft den 1 januari 1984, innehåller bestämmelser som ger staten, kommuner och vattenförbund möjlighet att tvångsvis ta fastighet i anspråk för att utföra vattenföretag som är önskvärda från hälsosynpunkt eller allmän miljövårds-synpunkt eller som främjar fisket. Enligt närmare bestämmelser i 2 kap. vattenlagen har företagaren i bl. a. nu angivna fall s. k. rådighet över vattnet, oberoende av vem som äger det berörda området (2 kap. 5 §). Enligt 8 kap. 1 § kan företagaren vidare utverka särskild tvångsrätt, innebärande bl. a. rätt att utföra anläggningar eller åtgärder på annans fastighet och ta mark i anspråk härför. Av regler i 9 kap. framgår att fastighetsägaren i princip har rätt till ersättning för hithörande former av intrång i äganderätten.

Kalkning av ett vattenområde omfattas visserligen inte av vattenlagens definition av begreppet vattenföretag. I de fall det allmänna tar initiativ till att restaurera ett vattenområde av hänsyn till miljövården eller fisket m. m. torde det dock ofta bli aktuellt att utföra kalkning i kombination med andra åtgärder som utgör vattenföretag (jfr 13 kap. 17 § vattenlagen).

Tvångsrätter som motsvarar de vattenrättsliga kan erhållas också med stöd av annan lagstiftning, såsom expropriationslagen, anläggningslagen och ledningsrättslagen m. fl. lagar. Enligt expropriationslagen (1972:719) t. ex. får expropriation ske bl. a. för att tillgodose den allmänna fiskevården (2 kap. 7 a §) eller för att tillgodose vissa naturvårds- och rekreationsintressen (2 kap. 9 §).

Utskottet vill emellertid framhålla att det i praktiken knappast torde bli nödvändigt att anlita ett ofta kanske tidsödande och dyrbart expropriationsförfarande om syftet i första hand är att få tillgång till ett vattenområde för att där utföra kalkning m. m. I många fall torde t. ex. naturvårdslagen (1964:822) kunna tillämpas för att åstadkomma bättre förutsättningar för naturvård och friluftsliv i enlighet med motionärernas önskemål. Med stöd av denna lag kan område, som är av betydelse för naturvården eller det rörliga friluftslivet, avsättas som naturreservat eller naturvårdsområde. Därvid kan markägaren förpliktas att tåla att vissa åtgärder utförs som behövs för att tillgodose ändamålet med naturreservatet eller naturvårdsområdet.

Med hänsyn främst till de rättsregler i vattenlagen och naturvårdslagen som här redovisats anser utskottet att syftet med motion 1983/84:1024 kan tillgodoses utan att riksdagen behöver ta initiativ till ändrad lagstiftning. Motionen bör således inte föranleda någon särskild åtgärd.

Utskottet hemställer

att riksdagen lämnar motion 1983/84:1024 utan vidare åtgärd.

Stockholm den 9 oktober 1984

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Ove Karlsson (s), Hans Wachtmeister (m), Sven Eric Lorentzon (m), Kerstin Andersson (c), Jens Eriksson (m), John Andersson (vpk), Åke Selberg (s), Jan-Eric Virgin (m), Bengt Kronblad (s), Ulf Lönnqvist (s), Wivi-Anne Radesjö (s) och Lars Ernestam (fp).